

SZMUTKU MELINDA

VOGEL ZSUZSA, *AZ OLVASÁS ÚTJAIN, A BIOGRÁFIÁTÓL
A KÖZKÖLTÉSZETIG. FALUDI FERENC MŰVEINEK FOGADTATÁSA*
CÍMŰ KÖNYVÉNEK BEMUTATÓJÁRÓL

Kulcsszók: Faludi Ferenc, Vogel Zsuzsa, biográfia, recepciókutatás, közköltészet.

2021. április 21-én került sor Vogel Zsuzsa *Az olvasás útjain, a biográfiától a közköltészetig. Faludi Ferenc műveinek fogadtatása.* című könyvének (Erdélyi Múzeum, Kolozsvár, 2020, *Erdélyi tudományos füzetek*, 292. 288 l.) bemutató-jára. Az eseményen a szerző, Vogel Zsuzsa, a moderátor doktorandusok, Lázok Klára és Szmotku Melinda, a Babeş-Bolyai Tudományegyetem Bölcsész-tudományi Karának oktatói, hallgatói, volt hallgatói, valamint irodalomtörté-nészek is részt vettek.

A könyvbemutatót előmunkálatok előzték meg, Lázok Klára és jómagam elolvastuk a kötetet, majd felosztottuk egymás között az egyes fejezeteket, érdeklődés és a saját kutatási területünkhöz való igazodás szerint. A könyv bemutatásához az egyes fejezetek ismertetése, illetve a részkérdések és részproblémák felvetése mellett igyekeztünk minél több kérdést megfogalmazni a szerző irányában, amelyek még inkább kidomborították a kötetben megjelent alapfelvetéseket.

A könyvbemutatón a koordinátori szerep a Lázok Klaráé, hozzám illő feladat pedig inkább az elemzés ismertetése, az általam kiválasztott fejezetek részletes bemutatása volt. A bemutatón a kötetben olvasható Faludi-életrajz rekonstrukciós lehetőségeinek problémáit, kérdésfelvetéseit, lehetőségeit, illetve Faludi műveinek közköltészethez való viszonyát mutattam be, illetve kitértem a különböző, Vogel Zsuzsa által használt források, monográfiák, és ezeknek a kutatásban betöltött szerepére is.

Vogel Zsuzsa két különböző oldalról közelíti meg Faludi Ferenc életrajzát. Először a rendelkezésre álló adatok alapján számba veszi az életrajz szekundér irodalmát, összegzi az 1940 óta publikált adatokat, kiegészítve ezzel Sárközy Péter 2005-ben megjelent monográfiáját is. Sárközy monográfiájában az életrajz egyes mozzanatait részletesebben nem kerülnek kifejtésre, ezért Vogel Zsuzsa vállalkozott arra, hogy a szakirodalom eddigi eredményeit áttekintse, összefoglalja a klasszikus antik életrajz elemei mentén.

A fejezet második részében a 18. század második felétől megjelenő Faludi-életrajzokról olvashatunk, historia litterariák, lexikonok, címszavak, a Faludi-kiadások

paratextusainak, irodalomtörténetek, tanulmányok, publicisztikai írások, Faludi különböző életrajzainak és méltatásainak áttekintése, a társadalmi, műfaji kontextusok feltárása és kapcsolódási pontjaik vizsgálata képezi a másik megközelítést, melynek eredményeképp megismerhetjük a Faludi-kép változásait, melyhez szempontként szolgál az életmű folyamatos átértelmezése, újraolvasása is.

A kötetben összeállított életrajz, az egyes adatok egymás mellé helyezése, a források feltárása és részletes ismertetése igen aprólékos kutatómunkát jelenítenek meg. Faludi-életpályája minden mozzanatának feltárásához tartoznak források, melyek egymást mellé helyezve, egymást kiegészítve nyújtanak képet Faludi személyéről, életének megismeréséhez járulnak hozzá.

Számomra a legizgalmasabb rész az életrajz rekonstrukcióból *A tanúk* című alfejezet volt, mivel ebben olvashatunk a Faludiról készült kortárs feljegyzésekről, amelyek szerzői a Faluival való személyes találkozások alapján írtak meg. Az első róla készült írások szerzői szükségesnek ítélik meg Faludi-fölélesztését, írói-költői jelentőségét az irodalmi köztudatban. Emellett Faludi többszöri „fölélesztéséről”, a Faludi-ünnepekről, megemlékezésekről is képet kapunk.

A kötetben Vogel Zsuzsa Faludi személyével kapcsolatosan több forrásra hivatkozik, szerzők véleményét is megemlíti és idéz a különböző vélemények közül. Batsányi szerint Faludi született tehetség, született igazi poéta, emellett a költő kiemelte Faludi kiválóságát, ritka tehetségként tartotta számon, melyhez hozzájárul az, hogy a 18. században az egyéniség, a tehetség válik a művészeti alkotások megítélésének kritériumává. Viszont ebben a kontextusban egy paradoxont is érzékelhetünk, mivel az eredetiség előtérbe kerülésével és az ízlésváltozással Faludi és művei a 18. század végétől egyre inkább kevésbé vannak jelen az irodalmi köztudatban, a régi irodalom részeként tartják számon, sőt Kazinczy is meglehetősen ódivatúnak nevezi Faludi költeményeit. Később Toldy Ferenc rögzíti Faludi helyét és szerepét az irodalomtörténetben, aki a munkáit is megjelenteti, emberszerető, képzett tudósként jellemezte, „*az irodalom holdvilágos éjjelében feltűnő, új napot hirdető hajnalcsillag, a magyar próza újjáteremtője, szerinte Faludi lírai költészetünk atyja*”. A 19–20. század eleji irodalomtörténeti narratíváiban, Faludiról készült írásokban az eredetiség hiánya és a nemzeti jelleg jelenik meg. Zsuzsa kötetében részletesen végigjárja Faludi koronkénti megítélését, az irodalomtörténetben betöltött helyét is ismerteti, melyekben úgy találkozunk Faludi alakjával, mint akit az új, nemzeti irodalom előfutáraként emlegetnek, de ugyanakkor a régiséghez is kapcsolják, hiszen Rónay György szerint „*a keresztény humanizmusnak a bölcse és tanítója volt*”.

Az életrajz-rekonstrukcióval kapcsolatosan a következő összetett kérdéssort tettem fel a szerzőnek: Végül is napjainkban született-e arról valamilyen konszenzus, hogy Faludit melyik korszakban elhelyezzük? Miért nevezhető réginak és miért nevezhető az irodalom újítójának? Elhelyezhetjük őt egyáltalán valamelyik korszakban, fontos egyáltalán elhelyezni, vagy inkább két korszak összekötő kapocsaként tarthatjuk számon? Életműve jelenleg milyen relevanciával rendelkezik az irodalomtörténetben, ma hogyan tekinthetünk rá?

Vogel Zsuzsa részletes válaszát követően részletesen kitértem Faludi-recepciójára, fogadtatására is, ezeket Zsuzsa főképp a versek közköltészetben való viszonyán keresztül ragadta meg. A Faludi verseinek befogadástörténetét elsősorban a variálódás és az előfordulások, illetve az alkalmi költészethez való viszonyában ismerhetjük meg, költészetének vannak közköltészeti vonatkozásai, illetve a versek énekelhetősége, az orális kapcsolata is szempontként merült fel a recepció kutatása során. A variálódás, a variogenézis és a topogenézis szintjeinek bevonása, a változatképződés, repetitív jelleg, a nyelvjárási sajátosságok változatosságának vizsgálata, részletes kifejtése morfológiai, lexikológiai, szemantikai szinten, a rím, szótagváltozások vizsgálata, kimutatása szempontjaiként szolgálnak a recepciótörténet vizsgálatának.

A kötet szerint nem rendelkezünk Faludi verseinek a szerző életében megjelent, nyomtatott változatával, a prózai munkái azonban több kiadást is megértek. A versek tovább hagyományozódása díszes autográfok segítségével történt. Faludi verseire is jellemző, hogy az énekelt vers már nem kötődik kizárólagosan az írásos hordozókhoz, hanem az oralitás világába lép, majd pedig vissza az írásbeliségbe. A kéziratos énekeskönyvek, verses kéziratok, ponyvanyomtatványok lapjain felbukkanó Faludi-szövegek a közköltészet alkotásaihoz hasonlóan viselkednek. A variálódás, formálódás ilyen tekintetben jellemző lehet a Faludi-alkotásokra is. A recepció tanulmányozásakor minden olyan szöveg előkerül, amely a Faludi-szövegek nyomát hordozza, vagy abból inspirálódott. A recepció kutatásába a kéziratos énekeskönyvekre, a prózai feljegyzésekben felbukkanó énekek és olcsó nyomtatványok vizsgálatát is bevonta. A kéziratos kötetek/füzetek lejegyzői a válogatás hogyanját és a szándékolt hatást keretszövegekben lejegyzik. A gyönyörködtetés és hasznosság egyszerre jelenik meg, de emellett egy bizonyos nyilvánosságot is meg akartak szólítani. Emellett olvashatunk arról is, hogy egyes versek farsangi nótaként, mulatságra való énekként szerepelnek bizonyos gyűjteményekben.

A recepció vizsgálata során statisztikai tanulságokat olvashatunk. A recepciókutatás során vizsgált 92 forrás vizsgálata közben kiderül, hogy mely versek örvendtek nagyobb népszerűségnek, ezt Vogel Zsuzsa a Faludi-versek számszerű feljegyzésével, a variálódó Faludi-korpusz százalékos megoszlásával mutatta ki.

A kérdés, amely megfogalmazódott bennem ezzel kapcsolatban, hogy Faludit műveit mai szemmel nézve beilleszthetjük-e a recepciókutatás tanulságai alapján a közköltészeti hagyományba.

Faludit sokan követték, utánozták. Például Verseghy Ferenc is beszámol arról, hogy alkotástechnikájában követi Faludit. Illetve a topogenézis, variálódás, az autográfokra visszavezethető versek léte alapján. Az utolsó kérdésem az volt a kötetrel kapcsolatban, elmondható-e a személyéről, hogy ő ikonikus példa volt az őt követő, ismert szerzők számára, azon kívül, hogy a közköltészetben jelen volt? Alakult-e ki a személye körül valamilyen költői csoport vagy a rá emlékezők körében tudunk-e ilyenről?

A könyvbemutatót Lázok Klára és a saját kérdéseim mellett a jelenlevők kérdései, észrevételei, hozzászólásai zárták le.

DESPRE PREZENTAREA CĂRȚII LUI ZSUZSA VOGEL: *AZ OLVASÁS ÚTJAIN, A BIOGRÁFIÁTÓL A KÖZKÖLTÉSZETIG. FALUDI FERENC MŰVEINEK FOGADTATÁSA* (PE CĂILE CITITULUI, DE LA BIOGRAFIE LA POEZIA POPULARĂ. RECEPTAREA OPERELOR LUI FERENC FALUDI)

(Rezumat)

Lucrarea înfățișează – pregătirea și derularea propriu-zisă a unei prezentări de carte, apărută on-line, care a avut loc în cadrul seminarului doctoral la Școala Doctorală „Studii de Hungarologie” de la Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca. După prezentarea cărții și a discuțiilor cu autoarea Zsuzsa Vogel, studiul examinează problematica de natură filologică privind relația dintre poezia lui Faludi și genul poetic de mare răspândire „*közköltészet*” (poezia publică/populară).

Cuvinte-cheie: Ferenc Faludi, Zsuzsa Vogel, biografie, receptare , poezia populară.

ON THE PRESENTATION OF ZSUZSA VOGEL’S BOOK *AZ OLVASÁS ÚTJAIN, A BIOGRÁFIÁTÓL A KÖZKÖLTÉSZETIG. FALUDI FERENC MŰVEINEK FOGADTATÁSA* (WAYS OF READING, FROM BIOGRAPHY TO POPULAR POETRY. THE RECEPTION OF FERENC FALUDI’S WORKS.)

(Abstract)

The paper reports the actual preparation and progress of an online book presentation that took place within the doctoral seminar at Hungarology Studies Doctoral School at the Babeș-Bolyai University in Cluj. Following the actual book presentation and discussions with author Zsuzsa Vogel, the paper also raises the philological issue regarding the connection between Faludi’s poetry and the widespread poetic genre “*közköltészet*” (public/popular poetry).

Keywords: Ferenc Faludi, Zsuzsa Vogel, biography, research on the reception of the work, popular poetry.

Babeș-Bolyai Tudományegyetem
Hungarológia Doktori Iskola
Kolozsvár / Cluj-Napoca, Horea, 31
meli.szmutku@gmail.com